Szanowny Panie Premierze Jarosławie Kaczyński,

amalgamat stomatologiczny to materiał do wypełnień dentystycznych, który składa się w 50% z czystej rtęci. Udowodniono, że rtęć powoduje poważne szkody dla zdrowia i środowiska. Szczególnie w okresie obecnej pandemii ochrona ludzi przed ekspozycją na metale ciężkie jest decydująca, gdyż osłabiony przez nie układ odpornościowy decyduje o cięższym przebiegu choroby w przypadku zakażenia COVID-19.

Stężenie rtęci od lat gwałtownie rośnie na całym świecie. W Polsce emisja rtęci związana jest też ze spalaniem węgla w elektrowniach oraz w domach. Rtęć w powietrzu zatruwa ludzi, dzikie zwierzęta, zwierzęta hodowlane i domowe.

Stosowanie amalgamatu dentystycznego wiąże się z emisją rtęci do środowiska. Komisja Europejska zbadała, czy możliwe byłoby wycofanie amalgamatu w UE przed 2030 rokiem. W swoim sprawozdaniu Komisja stwierdziła, że ze względu na dostępność skutecznych i trwałych rozwiązań alternatywnych jest to wykonalne zarówno pod względem ekonomicznym, jak i technicznym.

Szwecja i Dania wprowadziły już dawno zakaz stosowania amalgamatu, a Włochy ogłosiły plany całkowitego zaprzestania jego stosowania do 31 kwietnia 2024 r. Chorwacja, Słowacja, Republika Czeska, Węgry, Finlandia i Irlandia ogłosiły, że w najbliższych latach lub do 2025 r. ich systemy opieki zdrowotnej umożliwią refundację kosztów alternatywnych wypełnień stomatologicznych.

Obecnie, Narodowy Plan Redukcji Użycia Amalgamatu Dentystycznego jest w trakcie zatwierdzania przez polski rząd.

Naczelna Izba Lekarska (NIL) wnioskuje o dofinansowanie ze środków unijnych wymaganych separatorów amalgamatu w ramach Umowy Partnerstwa na rzecz realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Nawet jeżeli w każdym gabinecie zainstalujemy separator, to jednak nie wykluczą one w zupełności emisji rtęci do środowiska (pochówki, kremacje), dlatego najskuteczniejszym środkiem jest stopniowe zaprzestanie stosowania amalgamatu dentystycznego.

W związku z tym zwracamy się do Pana, Panie Premierze, z prośbą o podjęcie starań, aby polski krajowy plan wycofania amalgamatu uwzględniał rozwiązania, jakie zostały przyjęte w innych krajach europejskich, w tym tych najbardziej ambitnych, które zmierzają do wycofania amalgamatu dentystycznego najpóźniej do 2025 roku.

Liczymy na Pana wsparcie w tej sprawie

Z poważaniem

Podpis

Informacje ogólne dotyczące amalgamatu rtęciowego

Amalgamat stomatologiczny to materiał do wypełnień stomatologicznych składający się w 50% z czystej rtęci. Materiał ten wprowadzono do stomatologii w XIX w. i od tego czasu stomatologia jest jednym z głównych źródeł niekontrolowanej emisji rtęci do środowiska. Amalgamat dentystyczny jest jednym z najważniejszych zastosowań rtęci w UE.

Materiał ten budzi kontrowersje nie tylko z punktu widzenia zdrowia pacjenta czy lekarza, ale także ze względu na emisje do środowiska. Emisji rtęci w tym przypadku nie da się uniknąć – nawet gdyby gabinety były idealnie kontrolowane, rtęć dostaje się do środowiska także innymi ścieżkami.

Uwalnianie rtęci stomatologicznej następuje na różnych etapach użytkowania, w szczególności podczas zakładania nowych lub usuwania starych wypełnień w gabinetach stomatologicznych[1]. Rtęć z plomb dostaje się też do środowiska w wyniku pochówków czy kremacji oraz podczas stopniowego rozkładu wypełnień amalgamatowych w jamie ustnej w wyniku żucia, picia gorących napojów[2].

Polska znajduje się w czołówce Europy pod względem stosowania amalgamatu (Materiał używany głównie w ramach świadczeń NFZ), oraz pod względem emisji rtęci ze stomatologii do środowiska W całej UE amalgamat odpowiada za 12-24 ton emisji rtęci do powietrza, do wód powierzchniowych. Istotnym źródłem są też odpady z gabinetów stomatologicznych[3].

Rtęć pierwiastkowa, kiedy znajdzie się w środowisku, przekształcana jest w środowisku wodnym do metylortęci, czyli do wysoce toksycznej formy, która bioakumuluje się w rybach i skorupiakach oraz w łańcuchu pokarmowym.

To właśnie ryby są pokarmem z którym rtęć dostaje się najczęściej do organizmu ludzkiego. Obecny limit rtęci dla większych ryb jadalnych, takich jak tuńczyk, oznacza, że około połowa tych ryb nie może być już sprzedawana jako żywność ze względu na wysokie stężenie rtęci w oceanach świata[4].

Także ryby używane do produkcji karmy dla zwierząt muszą być kontrolowane. Komisja Europejska w 2015 r. podwyższyła poziom dopuszczalnego stężenia rtęci w rybach przy produkcji karmy dla psów, kotów, ryb ozdobnych i zwierząt futerkowych[5].

Mączka rybna stosowana jako pasza dla zwierząt gospodarskich, także zawiera rtęć. W związku z tym rtęć znaleźć można w wątrobie i nerkach świń, kurczaków, cieląt lub jagniąt[6].

W 2020 r. posłowie na Sejm RP[7] zwrócili uwagę rządowi RP, że maksymalne stężenia rtęci w faunie wodnej w Polsce są corocznie przekraczane, co potwierdzają pomiary Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Departamentu Monitoringu Środowiska. Bioakumulacja rtęci w organizmach wodnych na poziomie przekraczającym prawnie dopuszczalny poziom wskazuje na zanieczyszczenie wód powierzchniowych, co stanowi również zagrożenie dla

zdrowia ludzi. W 2012 r. badanie wykazało, że jeden na trzy noworodki w Europie ma już przy urodzeniu podwyższony i szkodliwy poziom rtęci w organizmie[8]

Ze względu na zagrożenie zatrucia rtęcią, która już teraz w wysokich stężeniach znajduje się w środowisku, 128 krajów świata wynegocjowało prawnie wiążący traktat: Konwencję z Minamaty w sprawie rtęci, która weszła w życie w sierpniu 2017 r. Konwencja z Minamaty wymaga od każdego państwa ograniczenia stosowania oraz emisji rtęci.

Unia Europejska ratyfikowała konwencję Minamata rozporządzeniem 2017/852 w sprawie rtęci i ustanowiła szczególne ograniczenia:

- Od dnia 1 lipca 2018 r. amalgamatu stomatologicznego nie można stosować w leczeniu zębów mlecznych, w leczeniu stomatologicznym dzieci w wieku poniżej 15 lat oraz kobiet ciężarnych lub karmiących, z wyjątkiem sytuacji, w których lekarz dentysta uzna to za absolutnie niezbędne z uwagi na szczególne potrzeby medyczne pacjenta.

- Do dnia 1 lipca 2019 r. każde państwo członkowskie opracuje krajowy plan dotyczący środków, jakie zamierza wdrożyć w celu stopniowego ograniczania stosowania amalgamatu stomatologicznego.

- Od dnia 1 stycznia 2019 r. amalgamat stomatologiczny stosuje się wyłącznie w formie kapsułkowanej w odmierzonej dawce. Zakazuje się stosowania przez lekarzy dentystów rtęci w formie niekapsułkowanej.

- Od 1 stycznia 2019 r. wszystkie zakłady dentystyczne, które zajmują się amalgamatem dentystycznym (stosowanie amalgamatu i/lub usuwanie wypełnień amalgamatowych), muszą być wyposażone w separatory amalgamatu, które zapewniają zatrzymywanie i zbieranie cząstek amalgamatu, aby zapobiec ich uwalnianiu do systemów ściekowych. Separatory muszą osiągnąć minimalny poziom odzysku wynoszący 95 procent – w przypadku nowych separatorów przepis ważny jest od samego początku ich działania, w przypadku już zainstalowanych należy osiągnąć tę zdolność do 1 stycznia 2021.

- Dentyści muszą zapewnić, że ich odpady amalgamatu (np. pozostałości amalgamatu, wypełnienia i zęby lub ich części zanieczyszczone amalgamatem dentystycznym) są przetwarzane i zbierane przez zatwierdzone zakłady lub firmy zajmujące się usuwaniem odpadów (bez bezpośredniego lub pośredniego uwalniania do środowiska).

Ponadto Komisja Europejska badała czy możliwe jest stopniowe wycofanie amalgamatu dentystycznego w UE w perspektywie długoterminowej, najlepiej do 2030 r. W studium wykonalności z sierpnia 2020 r. stwierdzono, że wycofanie amalgamatu przed 2030 r. jest wykonalne zarówno pod względem technicznym, jak i ekonomicznym[9].

Ze względu na wysokie koszty emisji rtęci amalgamat jest obecnie "droższy niż większość, a być może nawet wszystkie inne materiały wypełniające, jeśli uwzględni się koszty środowiskowe"[10].

---

[1] Deloitte et al., Assessment of the feasibility of phasing-out dental amalgam, report prepared under contract to the Directorate-General Environment of the European Commission, 17 June 2020.
[2] Tamże
[3] Tamże
[4] Working Document of the Expert Committee on Environmental and Industrial Contaminants for the DG SANTE: Mercury and methylmercury in food, 29/05/2015 (Page 7) https://www.foodwatch.org/fileadmin/Themen/Quecksilber/Quecksilber_Beratungsdokument_DG_Sante.pdf
[5] ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (UE) 2015/186 z dnia 6 lutego 2015 r. zmieniające załącznik I do dyrektywy 2002/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do maksymalnych zawartości arsenu, fluoru, ołowiu, rtęci, endosulfanu i nasion ambrozji
[6] José G Dórea,(2006) Fish meal in animal feed and human exposure to persistent bioaccumulative and toxic substances, doi: 10.4315/0362-028x-69.11.2777
[7] Urszula Zielińska, Małgorzata Tracz oraz Tomasz Aniśko w Interpelacji nr 1956, https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BLNG7V
[8] M. Bellanger, C. Pichery, D. Aerts, et al. (2013): Economic benefits of methylmercury exposure control in Europe: Monetary value of neurotoxicity prevention. Environmental Health 12:3. doi:10.1186/1476-069X-12-3.
[9] SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie przeglądów wymaganych na podstawie art. 19 ust. 1 rozporządzenia 2017/852 dotyczących stosowania rtęci w amalgamacie stomatologicznym i produktach stomatologicznych
[10] Lars D. Hylander & Michael E. Goodsite, Environmental Costs of Mercury Pollution, 368 (2006) 352-370.

Sehr geehrter Herr Kaczyński,

Amalgam ist ein zahnmedizinisches Füllungsmaterial, das zu 50 Prozent aus reinem Quecksilber besteht und nachweislich zu schwerwiegenden Gesundheits- und Umweltschäden führt. Insbesondere in Zeiten der Corona-Pandemie ist der Schutz der Menschen vor Umweltbelastungen von größter Bedeutung, denn ein geschwächtes Immunsystem führt in der Regel zu einem schwereren Krankheitsverlauf bei einer COVID-19-Infektion.

Weltweit sind die Quecksilber-Konzentrationen - insbesondere auch in Polen - stark angestiegen, sodass sowohl die Bevölkerung als auch Wildtiere, Nutztiere und Heimtiere in Ihrem Land davon betroffen sind.

Da bei der Verwendung von Dental-Amalgam Quecksilber freigesetzt wird, hat die Europäische Kommission untersucht, ob ein Amalgam-Ausstieg in der EU vor 2030 möglich ist. In ihrem Bericht kam sie zu dem Schluss, dass aufgrund der Verfügbarkeit von effektiven und haltbaren Alternativen dies sowohl wirtschaftlich, als auch technisch möglich sei.

Schweden und Dänemark haben bereits Amalgam verboten und Italien hat angekündigt, die Verwendung bis zum 31.04.2024 vollständig beenden zu wollen. Kroatien, die Slowakei, Tschechien, Ungarn, Finnland und Irland haben angekündigt, dass eine Erstattung von alternativen Zahnfüllungen durch ihre Gesundheitssysteme in den kommenden Jahren bzw. bis 2025 ermöglicht wird.

Derzeit befindet sich der Nationale Plan Ihres Landes zur Reduzierung der Verwendung von Dental-Amalgam in der Phase der Regierungsgenehmigung.

Der polnische Sanitätsrat (NIL) fordert im Zuge der Partnerschaftsvereinbarung für die Umsetzung der Kohäsionspolitik 2021-2027 von der EU die Finanzierung von Amalgam-Abscheidern. Diese reduzieren aber die Quecksilber-Emissionen bei der Verwendung von Amalgam-Füllungen nur teilweise, so dass die effektivste Maßnahme der Ausstieg aus der Verwendung von Dental-Amalgam darstellt.

Dementsprechend möchten wir Sie hiermit bitten, sehr geehrter Herr Kaczyński, sich dafür einzusetzen, dass Polen mit seinem Nationalen Plan den zahlreichen ambitionierten Plänen anderer Länder folgt und die Verwendung von Dental-Amalgam bis spätestens 2025 einstellt.

Auf Ihre Unterstützung in dieser Angelegenheit hoffend, verbleiben wir

mit freundlichen Grüßen

Unterschrift

Hintergrundinformationen

Dental-Amalgam ist ein zahnmedizinisches Füllungsmaterial, das zu 50% aus reinem Quecksilber besteht. Wegen möglicher Risiken durch seinen Quecksilbergehalt ist Dental-Amalgam seit seiner Einführung Anfang des neunzehnten Jahrhunderts umstritten.

Trotz gesetzlicher und technischer Vorsichtsmaßnahmen wird Quecksilber aus der Zahnmedizin unvermeidlich in die Umwelt freigesetzt.[1]

Die Freisetzung erfolgt in verschiedenen Phasen des Einsatzes, insbesondere beim Einsetzen neuer oder Entfernen alter Füllungen in Zahnarztpraxen, am Lebensende von Personen mit Amalgamfüllungen (durch Einäscherung oder Bestattung) und während der fortschreitenden Zersetzung von Amalgamfüllungen im Mund durch Kauen, Trinken von heißen Getränken und Korrosion (vom Menschen ausgeschiedenes Quecksilber). Zahnamalgam ist eine der wichtigsten verbleibenden Verwendungen von Quecksilber in der EU.[2]

Polen liegt im europäischen Vergleich in der Spitzengruppe hinsichtlich der Verwendung von Amalgam und damit auch in der Verursachung von Quecksilberemissionen in der Zahnmedizin. EU-weit werden durch Amalgam etwa 12-24 Tonnen Quecksilber bioverfügbar, d.h. in die Luft emittiert, in Oberflächengewässer eingeleitet, in festen Abfällen entsorgt und/oder ins Grundwasser freigesetzt.[3]

Elementares Quecksilber wird in Gewässern in Methylquecksilber umgewandelt, eine hochgiftige Form, die sich in Fischen und Schalentieren anreichert und in die Nahrungskette aufgenommen wird.

Der derzeitige Quecksilber-Grenzwert für größere Speisefische, wie beispielsweise Thunfisch, führt aufgrund der hohen Quecksilber-Konzentrationen in den Weltmeeren dazu, dass etwa die Hälfte dieser Fische nicht mehr als Lebensmittel verkauft werden darf.[4]

Engpässe in der Versorgung durch kleinere Fische mit einem niedrigeren Gehalt an Quecksilber für die Herstellung von Heimtierfutter haben dazu geführt, dass die Europäische Kommission 2015 die Grenzwerte zur Herstellung von Futtermitteln für Hunde, Katzen, Zierfische und Pelztiere angehoben hat. [5]

Bei Verwendung von Fischmehl als Nutztier-Futter findet sich Quecksilber auch in Leber und Niere von Schweinen, Hühnern, Kälbern oder Lämmern.[6]

Abgeordnete des Sejms wiesen die Bundesregierung in einer Interpellation 2020[7] darauf hin, dass die maximalen Quecksilber-Konzentrationen in der Wasserfauna in Polen jedes Jahr überschritten werden, was durch Messungen der Hauptinspektion für Umweltschutz, Abteilung für Umweltüberwachung, bestätigt wird. Die Bioakkumulation von Quecksilber in Wasserorganismen in einem Ausmaß, das den gesetzlich zulässigen Wert überschreitet, deutet auf eine Kontamination von Oberflächengewässern hin, die auch die menschliche Gesundheit gefährdet.

Eine Untersuchung hat 2012 ergeben, dass in Europa mittlerweile jedes dritte Neugeborene bereits einen erhöhten und schädlichen Quecksilberwert aufweist.[8]

Aufgrund dieses bedrohlichen Anstiegs der Quecksilber-Konzentrationen in der Umwelt haben 128 Länder einen rechtsverbindlichen Vertrag ausgehandelt: die Minamata-Konvention über Quecksilber, die im August 2017 in Kraft getreten ist. Die Minamata-Konvention verlangt von jeder Nation, alle Verwendungen und Freisetzungen von Quecksilber zu reduzieren.

Die Europäische Union hat die Minamata-Konvention mit der Verordnung 2017/852 zu Quecksilber ratifiziert und spezifische Einschränkungen festgelegt.

- Ab dem 1. Juli 2018 ist die Verwendung von Dentalamalgam für die zahnärztliche Behandlung von Milchzähnen, von Kindern unter 15 Jahren und von schwangeren oder stillenden Frauen verboten, es sei denn, der behandelnde Zahnarzt hält dies aufgrund besonderer medizinischer Bedürfnisse des Patienten für unbedingt erforderlich.

- Bis zum 1. Juli 2019 muss jeder Mitgliedstaat einen nationalen Plan über Maßnahmen zur schrittweisen Einstellung der Verwendung von Zahnamalgam aufstellen und im Internet veröffentlichen.

- Ab dem 1. Januar 2019 dürfen Zahnärzte Zahnamalgam nicht mehr in loser Form verwenden, sondern nur noch in vordosierter, verkapselter Form, um eine Exposition von Patient und Arzt zu vermeiden.

- Ab dem 1. Januar 2019 müssen alle zahnärztlichen Einrichtungen, die mit Zahnamalgam arbeiten (Verwendung von Amalgam und/oder Entfernung von Zahnamalgamfüllungen), mit Amalgamabscheidern ausgestattet sein, die die Rückhaltung und Sammlung von Amalgampartikeln gewährleisten, um deren Freisetzung in Abwassersysteme zu verhindern. Abscheider müssen einen Mindestrückhaltegrad von 95 Prozent einhalten; bei neuen Abscheidern sofort, bei bestehenden Abscheidern bis zum 1. Januar 2021.

- Zahnärzte müssen sicherstellen, dass ihre Amalgamabfälle (z.B. Amalgamreste, -partikel, -füllungen und -zähne oder Teile davon, die mit Dentalamalgam kontaminiert sind) von zugelassenen Entsorgungseinrichtungen oder -unternehmen behandelt und gesammelt werden (keine direkte oder indirekte Freisetzung in die Umwelt).

Außerdem hat die Europäische Kommission geprüft, ob es möglich ist, die Verwendung von Dental-Amalgam auf langfristig und vorzugsweise bis 2030 schrittweise in der EU auslaufen zu lassen. Die Machbarkeitsstudie vom August 2020 kam zu dem Schluss, dass ein Amalgam-Ausstieg vor 2030 sowohl technisch als auch wirtschaftlich möglich ist.[9]

Aufgrund der hohen Kosten der Quecksilberemissionen ist Amalgam derzeit „teurer als die meisten, möglicherweise alle anderen Füllungsmaterialien, wenn man die Umweltkosten einbezieht“.[10]

---

[1] Deloitte et al., Assessment of the feasibility of phasing-out dental amalgam, report prepared under contract to the Directorate-General Environment of the European Commission, 17 June 2020.

[2] ebd.
[3] ebd.
[4]Arbeitspapier Experten-Komitee der EU-Kommission über Quecksilber-Grenzwerte (zu Fisch, S.7) https://www.foodwatch.org/fileadmin/Themen/Quecksilber/Quecksilber_Beratungsdokument_DG_Sante.pdf
[5]VERORDNUNG (EU) 2015/186 DER KOMMISSION vom 6. Februar 2015 zur Änderung des Anhangs I der Richtlinie 2002/32/EG des Europäischen Parlaments und des Rates hinsichtlich der Höchstgehalte für Arsen, Fluor, Blei, Quecksilber, Endosulfan und Samen von Ambrosia
[6] Bayerisches Landesamt für Gesundheit und Lebensmittelsicherheit 2021, Quecksilber, https://www.lgl.bayern.de/lebensmittel/chemie/schwermetalle/quecksilber/index.htm
[7] Interpelacja nr 1956 Zgłaszający: Tomasz Aniśko, Małgorzata Tracz, Urszula Zielińska Data wpływu: 03-02-2020 https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BLNG7V
[8] Europäische Studie zur Umweltbelastung von Müttern und Kindern, Democophes 2012, http://www.eu-hbm.info/euresult/media-corner/press-kit
[9] BERICHT DER KOMMISSION AN DAS EUROPÄISCHE PARLAMENT UND DEN RAT über die Überprüfung der Verwendung von Quecksilber in Dentalamalgam und in Produkten gemäß Artikel19 Absatz1 der Verordnung 2017/852 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0378&from=EN
[10] Lars D. Hylander& Michael E. Goodsite, Environmental Costs of Mercury Pollution, 368 (2006) 352-370.